

www.hds-poland.org

THE HISTORICAL DIVING SOCIETY

Stowarzyszenie Miłośników Historii Nurkowania HDS Poland

HOME

**Stowarzyszenie
Miłośników
Historii
Nurkowania**

HDS Poland

www.hds-poland.org

Roman Wojtusiak

Prof. Roman Wojtusiak wyprzedził w dokumentowaniu podwodnych obserwacji przyrodniczych rodzimych fotografów o dwie, trzy dekady i to mimo, że na rynku nie były jeszcze dostępne autonomiczne zestawy aparatów oddechowych systemu C-G.

Pierwsze udane podwodne zdjęcia fotograficzne zostały wykonane zrealizowane przez Romana Wojtusiaka w 1937 r. w wodach Adriatyku, gdzie już jako dr hab.

nauk przyrodniczych i jeden z najmłodszych w Polsce docentów, Roman Wojtusiak prowadził badania z zakresu biologii morza we współpracy z Instytutem Oceanograficznym w Splicie. Badania te nie ograniczały się do analizy zaciągów czy pobierania z powierzchni próbek wody i dna. Roman Wojtusiak sam nurkował, prowadził obserwacje podwodne i dokumentował je zdjęciowo. W tym celu wykorzystał, własnej konstrukcji, sztywny hełm nurkowy typu otwartego.

Hełm ten powstał dwa lata wcześniej i był udanie testowany w wodach Bałtyku. Zdjęcia w Adriatyku były wykonane przy pomocy odpowiednio obudowanego aparatu dużego formatu (6x9cm). W trakcie pobytu w Splicie Roman Wojtusiak miał także okazję zapoznać się z autonomicznym aparatem nurkowym konstrukcji Yves Le Prieur'a, który wdrażali do badań morza oceanografowie z Francji. Ograniczenia tego aparatu oraz ówczesny zakres prowadzonych badań podwodnych skłaniał Romana Wojtusiaka do wyższej oceny przydatności zasilanego przewodowo hełmu sztywnego niż aparatu autonomicznego. Oczywiście sytuacja uległa całkowitej zmianie po pojawieniu się w latach 50-tych i 60-tych XX w. coraz doskonalszych konstrukcji opartych na rozwiązaniu

Cousteau-Gagnan.

Kolejne zdjęcia podwodne zostały wykonane przez prof. Romana Wojtusiaka w roku 1938 w wodach Zatoki Puckiej i Gdańskiej. Miało to miejsce również w trakcie dokumentowania prowadzonych badań biologicznych. Tym razem do uzyskania podwodnych obrazów został wykorzystany małoobrazkowy aparat „Leica” w specjalnej miękkiej obudowie. Same nurkowania przeprowadzono również przy użyciu wspomnianego wcześniej hełmu nurkowego, zasilanego z powierzchni powietrzem tłoczonym przy pomocy pompki samochodowej.

**2 nurkowania z motorówki "Meduza"
Stacji Morskiej w Helu**

**Zanurzenie - 5m
Czas - ok. 20 min.
Temp. wody - 12-13 st. C**

Hel - Bór - wrzesień 1936r.

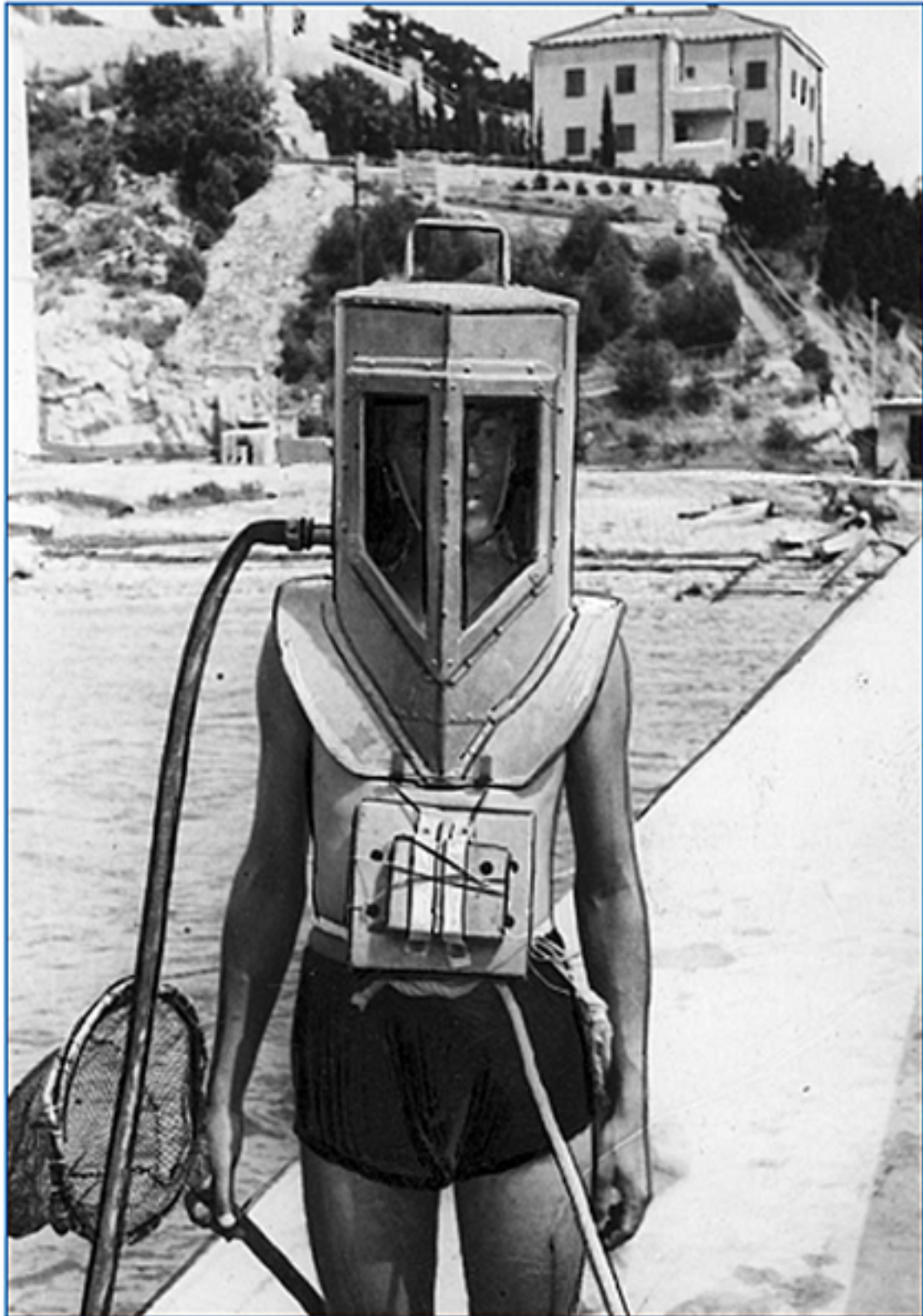
Kilkadziesiąt zanurzeń do gł. ok. 10m

Próby w aparacie Le Prieur'a

Fotografowanie aparatem 6x9 cm
w sztywnej obudowie

Adriatyk - rejon Splitu - 1937r.

W hełmie własnej konstrukcji.
Stacja Morska w Splicie - 1937r.

W aparacie konstrukcji Yves Le Prieur'a
Stacja Morska w Splicie - 1937 r.

Po przerwie spowodowanej II Wojną Światową prof. Roman Wojtusiak wznowił prace badawcze w wodach Zatok: Gdańskiej i Puckiej już w roku 1947, w dalszym ciągu z powodzeniem wykorzystując technikę nurkowania w sztywnym hełmie. Ponownie wrócił do badań Bałtyku w latach 60-tych, prowadząc obserwacje podwodne w wodach Zatoki Puckiej w rejonie Rewy. Po raz ostatni hełm prof. Wojtusiaka był wykorzystany podczas nurkowań badawczych w roku 1961. Swoje doświadczenia badawcze związane z wykorzystaniem techniki nurkowań w sztywnym, wentylowanym hełmie własnej konstrukcji oraz dokumentowaniem zdjęciowym podwodnych obserwacji przyrodniczych prof. Roman Wojtusiak zawarł m.in. w następujących publikacjach:

- *Roman J. Wojtusiak :”Hełm nurkowy w zastosowaniu do obserwacji biologicznych morskich” „Wszechświat” nr 4 – 1938r.*
- *Adam Bursa, Halina Wojtusiak, Roman J. Wojtusiak: „Badania nad fauną i florą denną Zatoki Gdańskiej dokonane przy użyciu hełmu nurkowego - Untersuchungen über die Bodenfauna und Boden- flora der Danziger Bucht unter Anwendung eines Taucherhelms.” Bull. intern. Acad. Polon. Sci. Lettres, Cl. sci. math. nat., Sér. B 1: sci. nat., II: 61-97, pl. II. – 1939*
- *Adam Bursa, Halina Wojtusiak, Roman J. Wojtusiak: „„Badania nad fauną i florą denną Zatoki Gdańskiej dokonane przy użyciu hełmu nurkowego - Część II - Investigations of the bottom fauna and flora in the Gulf of Gdańsk made by using a diving helmet - Part II.” Bull. intern. Acad. Polon. Sci. Lettres, Cl. sci. math. nat., Sér. B: sci. nat., II (1947): 213-239 - 1948*
- *Roman J. Wojtusiak, „W morskiej toni”, Warszawa 1950*

- *Roman J. Wojtusiak: „Polskie podmorskie badania biologiczne od 1935r.” Forum działalności podwodnej - Referaty sesji popularno-naukowej ,Gliwice 1972*

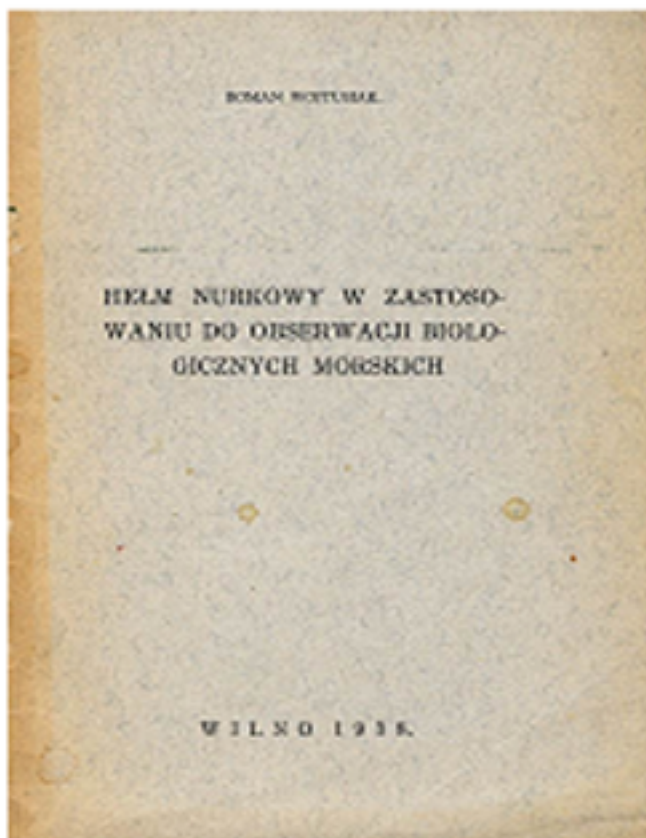
Patrząc, z perspektywy siedemdziesięciu już lat na pionierskie dokonania prof. Romana Wojtusiaka w dziedzinie wykorzystania technik nurkowych do prowadzenia podwodnych naukowych obserwacji przyrodniczych i ich dokumentowania zdjęciowego można mieć tylko ogromny żal, że tak niewiele materiałów źródłowych zachowało się do naszych czasów.

Niestety autorom niniejszego opracowania nie udało się dotrzeć do żadnych podwodnych zdjęć prof. Wojtusiaka. Stąd też prezentując sylwetkę prof. Romana Wojtusiaka mogliśmy oprzeć się jedynie na jedynie do przekazów mówiących realizacji takich zdjęć, zdjęciach wykonanych na powierzchni oraz zachowanych publikacjach naukowych.

Jest jeszcze jeden aspekt, o którym należy wspomnieć pisząc o podwodnych dokonaniach prof. Romana Wojtusiaka. Otóż oceanografia i biologia morza stanowiły jedynie jedno z wielu pól naukowych zainteresowań prof. Wojtusiaka. Warto przytoczyć tu słowa Jerzego A. Chmurzyńskiego, ucznia prof. Wojtusiaka, który w informacji biograficznej o profesorze z grudnia 1997r. pisał: .

„R.J. Wojtusiak był niejako „człowiekiem-instytucją”: wszechstronność jego działań i efektywność była imponująca: opublikował ok. 120 artykułów i komunikatów naukowych..

... napisał kilka książek i 250 artykułów popularnych - miał bowiem wybitny talent wykładowcy i popularyzatora, toteż jego

wykłady cieszyły się niestłabnym zainteresowaniem, a wykładał zoopsychologię i etologię zwierząt, ekologię zwierząt, ewolucjonizm i oceanografię. Garnęli się też do niego studenci: pod jego kierunkiem ok. 300 osób wykonało prace magisterskie; 30 uzyskało stopień doktora, a 6 osób stopień docenta ...

Był R. Wojtusiak „człowiekiem o bardzo szerokich horyzontach i zainteresowaniach, przyrodnikiem naturalistą o humanistycznym spojrzeniu na świat. Miał własne oryginalne poglądy na losy cywilizacji i świata, zbliżając się w pewnych momentach do [...] poglądów laureata Nagrody Nobla Konrada Lorenza, znanego etologa, którego dobrze znał. [...] Był człowiekiem wielkiego serca, otwartym na sprawy ludzkie, życzliwym, szlachetnym, cierpliwym i dobrym” (Harmata 1988, s. 8).

Roman Wojtusiak był wiceprzewodniczącym Komisji Profilaktyki Zdrowia Psychicznego PAN, w której ramach przewodniczył również Sekcji Biometeorologicznej. Należał do rad naukowych Morskiego Instytutu Rybackiego w Gdyni, Zakładu Zoologii Systematycznej i Doświadczalnej PAN w Krakowie, Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie, Miejskiego Ogrodu Zoologicznego w Krakowie, Komisji Ochrony Zwierząt Państwowej Rady Ochrony Zwierząt, Pienińskiego Parku Narodowego i Tatrzańskiego Parku Narodowego. Był wiceprzewodniczącym Komitetu Wojewódzkiego Ochrony Przyrody w Krakowie, członkiem Komisji Biologicznej PAN w Krakowie, Komisji Słownika Biologicznego PAN, Komisji Zastępczości Narządów Zmysłowych PAN, Sekcji Polskiej Międzynarodowej Unii Biologicznej oraz New York Academy of Science; był członkiem prezydium komitetu Obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego, członkiem prezydium Komitetu Jubileuszu 600-lecia UJ; był też członkiem wielu rad redakcyjnych polskich

wydawnictw naukowych. Należał do Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika. Bardzo lubił chodzić na spacer w góry i łapać motyle.”

Podziwiając to ogromne i zróżnicowane pola naukowych zainteresowań prof. Romana Wojtusiaka, liczbę pełnionych funkcji można tylko żałować, że sam podwodna fotografia przyrodnicza była jedynie drobną częścią tego wszystkiego, ale na szczęście była.

W hełmie własnej konstrukcji
Port w Gdyni - 1947 r.

COMAS

50 LAT

KOMISJI
DZIAŁALNOŚCI
PODWODNEJ
PTTK

www.kdp.pttk.pl